

פרשת בלק

קדושת יעקב

בהמשך הפרשה מספרת התורה שכשהיה בלעם בדרכו אל בלק כדי לקלל את עם ישראל, שלח הקב"ה מלאך וחרבו שלופה בידו, כדי למונעו מכך, ומשראתה האתון, עליה היה רוכב בלעם, את המלאך נטתה מדרך הישר אל השדה, והכה אותה בלעם והשיבה אל הדרך. ואחר כך הלכו במשעול צר, שמשני צדדיו היתה גדר של אבנים, ושוב בא המלאך בדרכם, וכשראתה אותו האתון נטתה הצידה, ולחצה את רגלו של בלעם אל הקיר, והכה אותה בלעם בשנית. ואחר כך הלכו במקום צר יותר, אשר אין כל אפשרות לנטות בו לימין או לשמאל, ושוב בא המלאך בדרכם, ומשראתה אותו האתון נעצרה ורבעה במקומה, והכה אותה בלעם בשלישית, ואז פתח ה' את פי האתון - "ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלוש רגלים" (חכ, בכ רבדמב).

מפרש שבמה שאמרה האתון לבלעם "הכיתני זה שלוש רגלים", ולא אמרה "שלוש פעמים" התכוונה **רש"י** לרמוז לו שלא יוכל לעקור אומה קדושה החוגגת שלוש רגלים בשנה.

לבאר את עומק דבריו של רש"י על פי דברי הטור (או"ח סי' תיז) בשם אחיו רב יהודה, ששלושת **נתינת** הרגלים נתקנו כנגד האבות: פסח הוא כנגד אברהם שנאמר בו "לושי ועשי עוגות" (בראשית יח, ו) ופסח היה. שבועות כנגד יצחק, משום שתקיעת השופר של מתן תורה היתה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב שנאמר בו "ולמקנהו עשה סוכות" (בראשית לג, יז). ולפי זה יש לומר שכוונת האתון היתה שלא יוכל בלעם להזיק לעם ישראל כיון שהם חוגגים את שלושת הרגלים, ובזה הם מושכים עליהם את זכות שלושת האבות הקדושים המכוונים כנגד שלושת הרגלים וזכותם עומדת להם למגן ולצינה מפני כל רע.

באמת מדברי חז"ל במדרש תנחומא (פר' בלק ח') רואים שעיקר הצלתם של ישראל מפני קללתו של **לאך** בלעם הרשע היתה דוקא בזכותו של יעקב אבינו. וז"ל המדרש שם: "מה ראה להקדימו שלושה פעמים עד שלא נראה לו, סימנים של אבות הראה לו, עמד לו בראשונה והיה ריווח מכאן ומכאן שנאמר "ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה" (במדבר כב, כג), בשניה לא יכלה לזוז אלא לצד אחד, בשלישית "אין דרך לנטות ימין ושמאל" (פס' כו), ומה היו הסימנים האלו? אילו בקש לקלל בניו של אברהם, היה מוצא מכאן ומכאן בני ישמעאל ובני קטורה, ואם בקש לקלל בני יצחק, היה מוצא צד אחד לקלל - עשו, "ותלחץ אל הקיר" בקעי הז - "רצ סוקמב" תישילשב ביתך ככל, עב עגיל תלוספ אצמ אל, בקעי ינב לע וליא. (הכ' ספ) שנאמר "וירא יעקב מאד ויצר לו" (בראשית לב, ח), "אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל" - שלא היה פסולת באחד מבניו.

סע תא ו"ח ללקל מעלב דיב תלוכיה התיא ויידע, קחציו מהרבא לש סתוכז דצמש, איה שרדמה **כוונת** ישראל, וזאת משום שהיתה לקליפה אחיזה בצד הרע שבזרעם של אברהם ויצחק, ומכוח אחיזה זו היתה לבלעם היכולת להתגבר על זכותם, ולשלוט בזרע ישראל הקדושים לקללם ולהזיקם. אולם על זכותו של יעקב כבר לא היתה לבלעם שום יכולת להתגבר, כיון שקדושתו וקדושת זרעו של יעקב היתה שלימה בתכלית, ולא היתה לקליפה שום אחיזה ביעקב ובזרעו, ולכן לא יכלה לשלוט בהם ולהזיקם.

ולכן יעקב אבינו הוא כנגד חג סוכות דוקא, כי סוכה רומזת על שלימות היחוד העליון, שהרי "סוכה" בגימטריא שני השמות הקדושים הוי"ה ואדנו"ת, וכמו כן היתה קדושתו וקדושת זרעו של יעקב שלימה בתכלית השלימות ללא כל חיסרון.

האמור נוכל להבין גם את המסופר בהמשך הענין, שכשהגיע בלעם אל בלק הורה לו "בנה לי בזה **לפי** שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים" (במדבר כג, א), הרי שבלעם הקריב דוקא פרים ואילים. ויבואר הדבר על פי מה שציותה אותנו התורה להקריב במועדים: פרים, אילים וכבשים (ראה במדבר כח, יח ואילך), (ומפרש רש"י) שם (בשם רבי משה הדרשן, שהפרים הם כנגד אברהם, שנאמר בו הדקעב סהרבא בירקהש ליאה שש לע, קחצי דגנכ סיליאהו. (ז, חי תישארב) "סהרבא פיר רקבה לאו" תמורת יצחק. וכבשים כנגד יעקב, שנאמר "והכשבים הפריד יעקב" (בראשית ל, מ).

ומאחר שכבר הבין בלעם מכל מה שארע לו שלא יוכל להתגבר על זכותו של יעקב, לכן הורה לבלק להקריב רק פרים ואילים, המכונים כנגד אברהם ויצחק, כי רק בהם יש לו אחיזה, אך לא כבשים, המכונים כנגד יעקב, שבו אין לו כל אחיזה. אולם כל השתדלותו של בלעם לא הועילה לו להפיק את זממו, וזכות יעקב עמדה חוצץ כנגדו להגין על ישראל מכל פגע.

ולכן כשהחל בלעם לברך את ישראל, הגם שרמז לזכותם של כל האבות והאמהות, כמו שכתוב "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו" (במדבר כג, ט) וכפירוש רש"י שם: "אני מסתכל בראשית ובתחילת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות", בכל זאת רק את שמותיו של יעקב אבינו - "יעקב" ו"ישראל" - הוא הזכיר בפירוש, כמו שנאמר: "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" (פס' י), "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (פס' כא), "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" (פס' כג), "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה), והיינו משום שהבין בלעם שדוקא זכותו של יעקב היא זו שהגינה על עם ישראל, ומנעה ממנו כל אפשרות לקללם ולהזיקם.

ויתונבו וינב סגש וחוכ לכב חורטלו, סלשומ פואב שדקתהל לדתשהל סדאל שי המכ דע דומלל שי **מכך** וכל יוצאי חלציו ימשיכו בדרכו, כי כל חיסרון בקדושה מאפשר אחיזה לקליפה, וממילא יש בכוחה לשלוט על האדם ולהזיקו חס ושלו, ורק כאשר קדושתו של האדם וכן קדושת זרעו היא בשלימות, אין לקליפה שום אחיזה בו, וממילא הוא שמור מכל משמר.

ועיקר העבודה נרמזת במה שאמר בלעם: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג, כא), והיינו שעל האדם להשמר מכל משמר משני הקליפות הקשות הנקראות 'אוון' ו'עמל'. והכוונה בזה, כי 'אוון' מתיחס לפגם המחשבה, כמ"ש "אוון אם ראיתי בליבי" (תהלים סו, יח), ו'עמל' מתיחס לפגם הדיבור, כמ"ש "כל עמל האדם לפיהו" (קהלת ו, ז).

וכשזוכה האדם לקדש היטב את מחשבתו לבלי לחשוב מחשבה שאינה רצויה לפני ה', אלא רק מחשבות קדושות וטהורות של קדושה ויראה, וכן כשזוכה האדם לקדש את פיו לבלי לדבר בו דיברי נבלה ושקר ולשון הרע ושאר דברים בטלים, אלא רק דיבורים קדושים וטהורים המשמחים את הקב"ה, רק אז קדושתו שלימה באמת, ולא תהיה לקליפה כל שליטה עליו, ויתקיים בו סוף הפסוק "ה' אלקיו עימו" - ששכינת ה' תלווהו תמיד ותשמרהו מכל רע, "ותרועת מלך בו" - שיזכה להיות חביב ואהוב לפני ה' יתברך (ראה רש"י עה"פ).

